

Liite 4. Yhteisöllisen asumisen kartoittaminen ja kehittäminen Varsinais-Suomen hyvinvointialueella

Lisätiedot:

Outi Korpelainen, kehittämisasiantuntija, Ikääntyneiden palvelut | Varsinais-Suomen hyvinvointialue
outi.korpelainen@varha.fi | p. 040 664 4254

Yhteisöllisen asumisen kartoitus ja erottaminen muista asumismuodoista

Vuoden 2022 aikana Varsinais-Suomen Ikäasumisen hankkeessa kartoitettiin kuntien järjestämä, sosiaalihuoltolain mukainen palveluasuminen, joka 1.1.2023 alkaen korvattiin sosiaalihuoltolaissa (21 b§) termillä yhteisöllinen asuminen. Se eroaa aikaisemmasta palveluasumisesta mm. siinä, että asuminen ja palvelut järjestetään ja myönnetään asiakkaalle erikseen. Palvelut ovat esimerkiksi kotihoidon palveluita, tukipalveluita ja myös omaishoidon tukea on mahdollista myöntää, mikäli edellytykset siihen täyttyvät. Lisäksi kartoitettiin ”muu” ikääntyneille suunnattu asuminen, johon ikääntyneet voivat hakeutua itsenäisesti (katso Liite 3). Nämä molemmat asumismuodot sisältyvät ennen lakiuudistusta käytettyyn termiin välimuotoinen asuminen, jolla tarkoitetaan tavallisessa kodissa asumisen ja ympärivuorokautisen palveluasumisen välillä olevia, erilaisia ikääntyneille suunnattuja asumismuotoja, joista osa on sosiaalihuoltolain mukaista ja hyvinvointialueiden järjestämivastuulla olevaa ja osa kuntien tai yksityisten tahojen tuottamaa senioriasumista tai muuta ikääntyneille suunnattua vuokra-asumista. Lisäksi perhehoitolain mukainen ikääntyneiden perhehoito lukeutuu välimuotoiseen asumiseen, mutta ei sosiaalihuoltolain mukaiseen yhteisölliseen asumiseen.

Kartoituksen pohjana käytettiin ARAn erityisavustushakua varten kunnista kerättyä aineistoa, jota täydennettiin hankkeessa syksyllä-22 toteutetun VS Ikäasumisen kuntakyselyn avulla. Loppuvuonna 2022 kuntien vanhuspalvelujen viranhaltijoita pyydettiin edelleen tarkentamaan kuntakyselyn avulla kerättyjä tietoja sekä 1.1.2023 voimaan tulleen sosiaalihuoltolain mukaisen yhteisöllisen asumisen että muiden ikääntyneille suunnattujen asumisen kohteiden osalta, joista käytetään tässä raportissa nimeä senioriasuminen.

Kartoituksen perusteella mahdolliset yhteisöllisen asumisen kohteet jaoteltiin seuraavasti:

Asumisen järjestämistavat	Asuntojen lukumäärä	Huomioitavaa/kehitettävää
1. Asuminen, yhteisöllinen toiminta ja palvelut Varhan järjestämää, 1.1.2023 alkaen	Noin 300 asuntoa (lukumäärä tarkistettava ja lisäksi edellyttävät tarkemman kartoituksen tilojen ja toiminnan suhteen)	Osassa asumispalveluiden henkilökunta tuottaa palvelut, osassa kotihoito. Tarve yhteisöllisen toiminnan yhtenäistämiseksi ja koordinoinnille.
2. Asuminen yksityisen tahon tuottamaa, palvelut Varhan järjestämää, 1.1.2023 alkaen	Noin 220 asuntoa (lukumäärä tarkistettava ja lisäksi edellyttävät)	Vaatii muutoksia yhteisöllisen asumisen järjestämistavan

	tarkemman kartoituksen tilojen ja toiminnan suhteen)	suhteen, jotta voidaan laskea yhteisölliseksi asumiseksi
3. Yksityinen palveluasuminen, 31.12.2022 saakka	Noin 776 asuntoa (lukumäärä tarkistettava ja lisäksi edellyttävät tarkemman kartoituksen tilojen ja toiminnan suhteen sekä selvítettävä palveluntuottajien kiinnostus yhteistyöhön hyvinvointialueen kanssa)	Eivät ole ”automaattisesti” yhteisöllistä asumista vaan ainoastaan, jos hyvinvointialue hankkii yhteisöllisen asumisen palvelun sopimukseen perustuen tai järjestää yhteisöllisen asumisen palvelun asiakkaalle palvelusetelillä yksityiseltä palveluntuottajalta.

Taulukko 1. Arvio yhteisöllisen asumisen kohteista Varsinais-Suomen kuntien alueella vuonna 2022 tehdyn kartoituksen perusteella.

Varhalle siirtyneet yksiköt

Varhalla on tällä hetkellä noin 20 yhteisöllisen asumisen yksikköä, jotka ovat entisiä tavallisen palveluasumisen, tuetun asumisen tai senioriasumisen kohteita. Tuetun asumisen kohteilla tarkoitetaan tässä yhteydessä esimerkiksi rivitaloja tai asuinhuoneistoja, jotka ovat siirtyneet kunnista Varhalle ja, joiden ikääntyneille asukkaille Varha järjestää palvelut ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Asukasvalinta, asukkaiden vuokrasopimusten teko ja palveluiden järjestäminen siirtyi näissä yksiköissä vuoden alusta lähtien Varhan ikääntyneiden palveluiden vastuulle. Olennaista on, että asiakkaiden vuokrasopimus asumisesta laaditaan Varhan kanssa eli Varha järjestää asumisen. Lisäksi Varhan alueella toimii kohteita, joissa asiakkaan tarvitsemat palvelut ja yhteisöllinen toiminta järjestetään Varhan toimintana ja asuminen tuotetaan jonkin yksityisen tahon toimesta. Nämä kohteet eivät vielä lukeudu sosiaalihuoltolain mukaiseksi yhteisölliseksi asumiseksi. Myös näissä kohteissa kehitetään palveluita ja toimintaa Varhan linjausten mukaisesti.

Alue 1.	Alue 2.	Alue 3.	Alue 4.	Alue 5.	Alue 6.	Alue 7.	Alue 8.
19 asuntoa	36 asuntoa	40 asuntoa	68 asuntoa	90 asuntoa	45 asuntoa	-	-
Palvelutalo Henriikka, Nousiainen (12+2 asuntoa)	Valmankartano Lieto (16 asuntoa)	Hovirinnan palvelukeskus, Kaarina (23 asuntoa)	Björkebo, Parainen (42 asuntoa)	Hulvelan seniorikeskus, Raisio (90 asuntoa)	Pihlajakylä, Somero (34 asuntoa)	Ei vielä kohteita	* Karinaranta, Turku (14 asuntoa)
Palvelukeskus Poiju, Taivassalo (7 asuntoa)	Maununtupa, Lieto (9 asuntoa)	Tupasvillan palveluasunnot, Kaarina (5 asuntoa)	Tennbyhemmet, Parainen (3 huonetta)	* Aurinkokoti, Naantali (87 asuntoa)	Lamminniemen Kurki-käytävä, Somero (11 asuntoa)		* Ruusukortteli, Turku (60 asuntoa)

	Kurjenkello, Riihikoski (6 asuntoa)	Yhteisökodit Onnela ja Ilona, Kaarina (12 asuntoa)	Furubo, Nauvo (3 huonetta)		* Perniökoti, Salo (23 asuntoa)		
	Palvelukeskus Kotikarpalo, Kyrö (5 asuntoa)		Regnbågen, Korppoo (10 asuntoa)		* Koivulehdon tukiasumisen yksikkö, Salo (5 huonetta)		
			Aftonro, Iniö (10 asuntoa)				

* Eivät vielä ole sosiaalihuoltolain mukaista yhteisöllistä asumista. Näissä yksiköissä asuminen on yksityisen toimijan tuottamaa ja palvelut (kotihoito ja tukipalvelut) Varhan järjestämiä.

Taulukko 3. Varhan oman tuotannon yhteisöllisen asumisen kohteet

Varhan yhteisöllisen asumisen kohteet ovat hyvin erilaisia, joissa asiakasmäärä vaihtelee kolmen ja 90 asiakkaan välillä. Osa yksiköistä sijaitsee läheisessä yhteydessä jonkun toisen asumispalveluyksikön kanssa ja osalla taas ei ole muita ikääntyneiden palvelujen yksiköitä lähellään. Sosiaalihuoltolain mukaan, asiakkaalle myönnettävät kotihoidon palvelut voidaan järjestää joko talossa kiinteästi olevan henkilökunnan toteuttamina, kotihoidon käynteinä tai niiden yhdistelmänä, esimerkiksi aamuvuorossa hoitaja on yksikössä paikalla ja iltakäynnit toteutetaan kotihoidon asiakaskäyntien tapaan. Varhaltakin löytyvät kaikki nämä variaatiot ja käytännön kokemukset tulevat osoittamaan, mikä toimintatavoista osoittautuu parhaimmaksi.

Tutustumiskäynnit ja toiminnan yhtenäistäminen

VS Ikäasumisen hankkeessa käynnistettiin alkuvuonna 2023 Varhan ikääntyneiden tulosalueen palvelujohtajan ja osittain myös tulosaluejohtajan kanssa yhteisiä tutustumiskäynnit yhteisöllisen asumisen yksiköihin. Tutustumiskäynneillä tarkoituksena oli arvioida tilojen sopivuutta yhteisölliseen asumiseen sekä palvelujen ja SKE-toiminnan järjestämistä. Tutustumiskäynneillä selvisi, että ensisijaiseksi tarpeeksi muodostui yhteisöllisen asumisen kriteerien käyttöön ottoon ja tukipalvelujen järjestämiseen liittyvä yhtenäistäminen yksiköiden välillä. Asiakkaiden tukipalvelujen järjestämisessä ja myöntämisessä on ollut paljon eroja yksiköiden välillä. Niitä on kevään kuluessa yhtenäistetty Varhan vahvistamien palvelukuvausten, myöntämisedellytysten ja asiakasmaksujen mukaisiksi. Lisäksi vuokrien periminen ja vuokrasopimukset sekä tukipalveluihin liittyvät palvelu- ja maksupäätökset työllistivät yksiköitä alkuvuonna.

Kuten monelta muultakin osin (mm. tilat, sijainti, henkilöstö, palvelujen järjestäminen), yksiköt ovat hyvin erilaisia resursseiltaan myös SKE-toiminnan järjestämisen suhteen. Osassa yksiköistä on entuudestaan työntekijöitä SKE-toimintaa varten, kuten esimerkiksi ohjaaja –nimikkeillä työskenteleviä henkilöitä. SKE-

toiminnan yhtenäistäminen käynnistyi kesäkuussa, jolloin VS Ikäasumisen hanke järjesti kaksi työpajaa yhteisöllisestä asumisesta ja SKE-toiminnasta. Alusta asti on ollut selvää, että Varhan yhteisöllisen asumisen yksiköihin tarvitaan yhteisökoordinaattoreita kehittämään ja koordinoimaan SKE-toimintaa yhdessä muun henkilöstön kanssa. Kesällä käynnistettiin kolmen alueellisen yhteisökoordinaattorin rekrytointiprosessi. Tarkoituksena on, että tulevaisuudessa, kun yhteisöllisen asumisen yksiköitä on enemmän, rekrytoidaan jokaiselle alueelle oma yhteisökoordinaattori.

Yhteisöllisen asumisen sisällöllinen kehittäminen lähitulevaisuudessa/syksyllä 2023

- SKE-toiminnan yhtenäinen seuranta ja kirjaaminen
- Asiakastyön Mobiili-seurannan käyttöönotto
- RAI-arviointien tulosten hyödyntäminen arvioinnissa
- Kotihoidon ja asumispalveluiden henkilöstön vastuiden selkiyttäminen
- Yhteisöllisen asumisen määrän kasvattaminen vuoteen 2030 mennessä, peittävyystavoite 3% / 75 vuotta täyttäneet, tarkoittaa yhteensä 2200 asuntoa (katso tarkemmin Liite 3.)

Yhteisöllisen asumisen palvelusetelin sääntökirjan valmistelu

Palvelusetelin käyttöönotto yhteisöllisessä asumisessa on ollut olennainen osa palvelun kehittämistä. Koska sääntökirja laadittiin jo viime vuoden puolella, toimi se lähtökohtana myös oman tuotannon yksiköiden kehittämiseksi. Palvelusetelin sääntökirjan laatiminen sisälsi neljän varsinaissuomalaisen kunnan (Lieto, Salo, Turku ja Uusikaupunki) olemassa oleviin palveluasumisen palvelusetelien sääntökirjoihin perehtymisen ja vertailun, työryhmäkeskusteluja em. kuntien edustajien kanssa sekä bench-markkausta muiden hyvinvointialueiden valmistelun kanssa, koskien yhteisöllisen asumisen järjestämistapoja. Lisäksi sääntökirjan laatiminen edellytti laajaa perehtymistä ja tietojen hankintaa mm. Lounais-Suomen Aluehallintovirastolta sosiaalihuoltolain 1.1.2023 voimaan tulevista muutoksista ja soveltamisesta, koskien sosiaalihuoltolain mukaista yhteisöllistä asumista. Valmistelun tuloksena syntynyt yhteisöllisen asumisen sääntökirja otettiin käyttöön Varsinais-Suomen hyvinvointialueella 1.1.2023 alkaen. [Linkki Varhan yhteisöllisen asumisen sääntökirjaan.](#)

Palveluseteliä lähdettiin melkein heti sen käyttöön oton jälkeen uudistamaan palvelusetelin arvon osalta. Tähän liittyen hankkeessa tehtiin laaja kartoitus muiden hyvinvointialueiden yhteisöllisen asumisen palvelusetelien käytöstä vuonna 2023. Tästä on oma osio liitteessä 5.